

פתיחת שוק ההעברות של כדורגלנים בישראל לסחר בין-לאומי בשנים 1988-1996

1. מבוא

החלטת ההתאחדות לכדורגל לאפשר ייבוא של כדורגלנים זרים לישראל החל בעונת 1989/90, צריכה הייתה לזעזע זעזוע עמוק את שוק הכדורגלנים המקומיים; האומנם? בעבודה זו ניסינו לבחון את השפעת ההחלטה על שוק כרטיסי השחקן של הכדורגלנים המקומיים בארץ ושל הכדורגלנים הזרים שהגיעו לישראל בשנים 1988-1996. היו לנו שתי השערות מחקר:

1. פתיחת שוק הכדורגלנים בארץ לסחר בין-לאומי הביאה לייבוא של שחקנים זרים. המחיר הממוצע של כרטיסי השחקן הזרים היה נמוך מהמחיר הממוצע של כרטיסי השחקן הישראליים.
2. פתיחת השוק לסחר בין-לאומי וייבוא שחקנים זרים הביאו את שוק ההעברות לנקודת שיווי משקל חדשה, שבה המחיר הממוצע החדש של כרטיס שחקן הוא נמוך מן המחיר המקורי.

בעבודה זו ניסינו לבדוק את תקפותן של השערות אלה באמצעות מודל כלכלי קלסי המתאר פתיחה של שוק סגור לסחר בין-לאומי והתרחישים האפשריים בעקבותיה (ייבוא חופשי, ייצוא חופשי, ייבוא עם מכסה).

בפרק השני, פרק הרקע ההיסטורי, נעסוק בהתנהגות כלכלית בארץ ובעולם של קבוצות ספורט בכלל, ושל שוק ההעברות של הכדורגלנים בפרט. בפרק השלישי נסקור מאמרים כלכליים מן העולם הדנים בשוק ההעברות של כדורגלנים. בפרק הרביעי נציג את המודל הכלכלי הקלסי מן הבחינה התאורטית. בפרק החמישי נדון בשוק כרטיסי השחקן של כדורגלנים בישראל בשנים 1988-1996 ונשתמש במודל תיאורטי. הפרק השישי הוא פרק של דיון ומסקנות.

2. הרקע ההיסטורי

שוק ההעברות של ענף הכדורגל בארץ ובעולם הוא מבחינה כלכלית תופעה מיוחדת בשוק הסחורות. הסחורה בשוק זה היא כרטיס השחקן.

לכל שחקן כדורגל יש כרטיס שחקן שהוא הרישיון של השחקן לפעול בענף ולהיות שחקן מן המניין. לרוב שייך הכרטיס לבעלי קבוצת הכדורגל. ולכן כשדנים בהעברת שחקן מקבוצה אחת לאחרת, דנים למעשה במכירה, או בסחר, של כרטיס השחקן.

לכל הליגות בעולם חוקים המגבילים את השחקן למועדון הספורט שהוא משחק בו ולא מאפשרים לו מעבר חופשי בענף. השחקן יכול לעבור לקבוצה אחרת רק בהסכמת המועדון, תמורת

פיצוי שקובע המועדון, ואם יש חילוקי דעות הם יוכרעו בפסיקת מוסד בוררות משפטי של אותו ענף ספורט.¹

ההיסטוריה של חוקים אלה עתיקה כמעט כמו ענפי הספורט עצמם. החוקים קיימים בליגת הכדורגל הבריטית משנת 1891 ובליגת הבייסבול האמריקאית משנת 1879.

בליגת הבייסבול האמריקאית הוכנס שינוי בשנת 1976, ולפיו יש זכות חוקית לכל שחקן לעבור באופן חופשי וללא תמורה לכל קבוצה שיחפוץ, רק לאחר שהשלים שש שנות פעילות בליגת הבייסבול הראשונה (Free Agent).²

מדוע קיימים חוקי ההגבלה בשוק ההעברות?

טיב הקבוצה וטיב המשחק הקבוצתי נקבעים על פי איכות השחקנים. ולכן הסחר בשוק ההעברות של השחקנים קשור ישירות לתוצר שמספקת קבוצת הכדורגל, כלומר למשחק מהנה ושובה עין. קשר זה הוא ההצדקה למגבלות מנהלתיות המונעות מעבר חופשי של שחקן מקבוצה אחת לאחרת.³ במחקרים רבים נמצא כי קבוצות ספורט מקצועניות מתנהגות כפירמות שיש להן שיקולים כלכליים, ולכן נניח כי התנהגות קבוצות ספורט מקצועניות היא התנהגות של פירמה הממקסמת רווח.⁴

בישראל, עד תחילת שנות התשעים, כל קבוצות הכדורגל היו בבעלות ובניהול של מרכזים ספורטיביים ציבוריים (הבולטים שבהם הם מרכז מכבי ומרכז הפועל). מרכזים אלה מינו אנשי מנגנון שניהלו את הקבוצות באופן בירוקרטי וללא שיקולים כלכליים. ניהול זה הביא את הקבוצות לגירעונות גדולים עד לעברי פי פחת (בסוף שנות השמונים פשטה את הרגל ספינת הדגל של ההסתדרות - הפועל תל אביב).

בשנת 1993 החלו מרכזי הספורט בהפרטת הקבוצות, והסנונית הראשונה הייתה מכירת קבוצת הכדורגל של מכבי חיפה לידי של איש העסקים יעקב שחר תמורת ארבעה מיליון שקלים. במחצית השנייה של שנות התשעים הואצה ההפרטה וכיום רוב קבוצות הכדורגל בליגה הראשונה הן בבעלות פרטית (10 מתוך 12 הקבוצות שבליגת-העל).⁵

עד לעונת הכדורגל של 1989/90 היה שוק הכדורגלנים הישראלי שוק סגור לייבוא של כדורגלנים זרים.

¹ Fiona Carmichael, Forrest David and Simmons Robert, "The Labor Market in Association Football: Who gets Transfer and for How Much?," *Bulletin of Economic Research*, vol. 51, no. 2, (1999), p. 125

² J. Carinas and N. Jennett, "The Economic of Professional Team Sport: A Survey of Theory and Evidence," *Journal of Economic Studies*, vol. 13, no. 1, (1986), p. 25

³ *Ibid.*, p. 27

⁴ *Ibid.*, p. 7

⁵ הארץ, מדור הספורט, 9/7/2000.

ב-13/6/1989 החליטה ההתאחדות לכדורגל לפתוח את שוק הכדורגלנים בארץ לייבוא שחקנים זרים מחו"ל. התקנה הוגבלה לייבוא של שני שחקנים זרים לכל קבוצה בליגה הלאומית בלבד. המשד הממשלתי הממונה אישר תקנה זו וקבע כי כניסתה לתוקף תחל בעונת המשחקים הקרובה, עונת 1989/90.⁶

צעד זה היה הצעד הראשון בהפיכת ענף הכדורגל בארץ לענף יעיל ומקצועני. בשנים שאחר כך התחוללו בכדורגל הישראלי עוד שינויים מרחיקי לכת, שהמרכזיים שבהם היו השתלבות הכדורגל הישראלי באירופה, מהפכת התקשורת של הערוץ השני והכבלים ותהליך ההפרטה של הקבוצות. בנושאים אלה נדון בהמשך.

הסיבה העיקרית לכך ששוק ההעברות (שוק העבודה) של שחקני כדורגל אינו שוק תחרותי משוכלל היא שבהיעדר הגבלות על מעבר שחקנים מקבוצה אחת לאחרת ירכשו מועדונים חזקים כלכלית את כל הכישרונות הגדולים בענף. הדבר יגרום להגדלת פערי האיכות בין הקבוצות ותוצאות המשחקים יהיו כמעט ידועות מראש. הציבור יאבד עניין במשחקים, לא תהיה תחרותיות במשחק עד לחיסול ערכו הספורטיבי.

רוטנברג (Rottenberg) היה הכלכלן הראשון שכתב בשנת 1956 מחקר מקיף על כלכלת ספורט. לדעתו, שוק חופשי של העברות ללא מגבלות הוא השוק היעיל והרצוי למערכת. ממצב מסוים עלות הוספת "נוכב" לקבוצה (בהנחה שהתפוקה השולית של השחקנים, שאפשר למדוד אותה בכסף, פוחתת) תהיה גבוהה מהתועלת הכספית של העלייה במספר הצופים (מספר הכרטיסים הנוספים שיימכרו). במצב זה העלות השולית של הוספת שחקן גדולה מהתפוקה השולית של השחקן ($mpl < mc$), הקבוצה תפסיד מבחינה כלכלית ותעדיף למכור את "הנוכב" ולקנות במקומו שחקן טוב פחות, בעלות נמוכה יותר. ומכאן, שלשוק חופשי ללא הגבלות יש מנגנונים משלו לוויסות התחרות ולשמירת העניין במשחקים בקרב הצופים.⁷

כלכלני ספורט רבים הביעו ספק בטענתו של רוטנברג ובאפשרות לקיים שוק תחרותי משוכלל בענף הכדורגל. הסיבה המרכזית היא שמועדונים חזקים כלכלית ימשיכו לקנות "נוכבים" גם אם מבחינה כלכלית אין הדבר עומד בקנה אחד עם מטרת מקסום הרווח, וזאת כדי להחליש מועדונים יריבים. זהו מצב המאפיין מונופול המוריד מחירים וסובל מצמצום רווח, כדי לדחוק מתחרים אל מחוץ לשוק.⁸ התנהגות כזו מאפיינת למשל את קבוצת מכבי תל אביב בכדורסל הישראלי כבר יותר מעשור.

בפרק הבא נסקור מחקרים כלכליים בעניין מחיר כרטיס השחקן, ונציג את הגישות המחקריות והמסקנות המרכזיות ממחקרים אלה.

⁶ הארץ, מדור הספורט, 13/6/1989.

⁷ Carinas, *Journal of Economic Studies*, pp. 30-31

⁸ Ibid.

3. סקירת ספרות

מאמרים כלכליים הדנים בפתירת ענף הכדורגל לסחר בין-לאומי וליבוא מבחוץ כמעט לא נכתבו, וזאת מכיוון שהמצב ההתחלתי של השווקים בעולם אפשר תמיד ייבוא וייצוא כלשהו של שחקני כדורגל. לפיכך, מעבר שוק שחקני הכדורגל משוק סגור לשוק פתוח לא נידון בספרות הכלכלית העולמית כלל.

אף על פי כן, נכתבו מאמרים רבים שניסו לקבוע ולתאר כיצד נקבעים דמי העברה לשחקן (Fee for Player).

שתי גישות מרכזיות בוחנות את דרך קביעת דמי ההעברה, ונציג אותן בקצרה:

הגישה הראשונה: מודל של מיקוח

בשוק ההעברות של הכדורגלנים המשא ומתן בין הקבוצות על מחיר ההעברה של שחקן הוא ארוך בדרך כלל, רווי התמקחויות ומלווה באיומים הדדים הן מצד הקבוצה הקונה והן מצד הקבוצה המוכרת. כל קבוצה רוצה למקסם את התועלת שלה, והאינטרס של כל קבוצה מנוגד בתכלית לאינטרס של הקבוצה האחרת. הקבוצה המוכרת מעוניינת למקסם את דמי ההעברה עבור השחקן, והקבוצה הקונה מעוניינת לרכוש את השחקן במחיר מינימלי. ההסכם שיושג לבסוף הוא פשרה המשקפת את יכולת המיקוח של כל מועדון.⁹

Carmichael and Thomas (1993) התבססו על מודל של מיקוח ובנו משוואה שאמדה את השונות בדמי העברה של שחקן. למשוואה הוכנסו המשתנים הרגילים המאפיינים את ההון האנושי של השחקן (גיל, תפקיד, מספר שערים שהבקיע, הופעות בין-לאומיות וכיו"ב). הוכנסו גם משתנים המאפיינים את המועדונים הקונים והמוכרים ומטרתם לשקף את כושר המיקוח של כל מועדון (דירוג המועדון בליגה, רווח בשנה הקודמת, מספר הצופים הממוצע וכיו"ב). משתנים נוספים אלה הוכנסו כדי לבדוק אם מועדונים הנבדלים זה מזה במשתנים אלה, משלמים מחירים שונים עבור שחקנים דומים.

כותבי המאמר בדקו אמפירית את שונות דמי ההעברה בהרצת רגרסיה של 214 תצפיות (העברות) שהיו בעונת 1990/91 בארבע הליגות הראשונות באנגליה.¹⁰ ממחקרם עולות שתי מסקנות עיקריות:

F. Carmichael and Thomas. D, "Bargaining in The Transfer Market: Theory and Evidence", *Applied Economic*, vol. 25, (1993), p. 1470
 Ibid, p. 1471¹⁰

1. שני הגורמים המשפיעים ביותר על כושר המיקוח של המועדון הקונה הם **דירוג המועדון בליגה ומספר הצופים**. ככול שדירוג המועדון הקונה גבוה יותר, כושר המיקוח שלו חלש יותר ודמי ההעברה של השחקן שהמועדון רוצה לרכוש יהיו גבוהים יותר.

2. במהלך המשא ומתן הכוח המרכזי של המועדון המוכר הוא היכולת המקצועית של השחקן.¹¹

הגישה השנייה: מודל המתבסס על תכונות השחקן

מודל זה הוא מודל פתוח ותחרותי ויוצא מתוך הנחה שיש שחקנים **המועדים להעברות יותר משחקנים אחרים**. לפיכך יש להתמקד במודל המנסה לבנות תכונות מאפיינות של שחקן המועד להעברות לפי משתנים כמו גיל, יכולת משחק ותפקיד.¹²

Carmichael and Forrest (1999) נקטו גישה אמפירית ואמדו משוואה בשיטת OLS לחישוב

דמי העברה לשחקן.

$$F_i = X_i\beta + Y_i\gamma + Z_i\delta + U_i$$

$0 < F_i$ דמי ההעברה המוצעים עבור השחקן.

X_i וקטור שכולל תכונות אנושיות ותפוקות ברורות למשחק (ניסיון בין-לאומי, גיל, הבקעת שערים וכיו"ב).

Y_i וקטור הכולל תכונות אחרות של השחקן (תפקיד במשחק).

Z_i וקטור הכולל את מיקום המועדון בין ארבע הליגות הראשונות.

U_i משתנה מקרי.

δ, γ, β פרמטרים לאמידה ברגרסיה.¹³

הם הריצו רגרסיה על 240 תצפיות (העברות) שהיו בעונת 1993/94 בארבע הליגות הראשונות באנגליה (ראו נספח 1: גרף מסכם של נתוני המקור).

המסקנה המרכזית שהסיקו הייתה שיש שחקנים המועדים להעברות יותר מאחרים. שחקנים אלה מאופיינים בעיקר בהיותם מבקיעי שערים, בעלי ניסיון מסוים והיסטוריה לא ארוכה של העברות קודמות. שחקנים בעלי תכונות אלה הם גם מועדים להעברה וגם בעלי דמי העברה גבוהים יותר משחקנים אחרים.¹⁴

המסקנות של שני מחקרים אלה הן:

¹¹ Ibid, p. 1475

¹² Carmichael and Forrest, *Bulletin of Economic Research*, p. 126

¹³ Ibid, pp. 130-131

¹⁴ Ibid, p. 147

1. תכונות השחקן ויכולתו המקצועית הם המשתנים העיקרים בתמחור כרטיס השחקן. שחקנים בעלי תכונות מסוימות מועדים להעברה יותר מאחרים.
2. דמי ההעברה הסופיים של שחקן הכדורגל נקבעים לאחר תהליך ארוך של מיקוח. מועדונים שונים בהישגיהם יתמחרו אחרת את כרטיסי השחקן שבבעלותם.

בפרק הבא נציג את המודל הכלכלי שהשתמשנו בו כדי לנתח את פתיחת שוק ההעברות של הכדורגלנים בארץ לסחר בין-לאומי. בתחילת הפרק נעסוק בהנחות היסוד של המודל, אחר כך נציג את המודל מבחינה תאורטית בכמה מצבים שונים, בסוף הפרק נעבור אל השוק הישראלי ואל המתרחש בו.

4. המודל הכלכלי - פתיחת המשק לסחר בין-לאומי

אנו נציג מודל כלכלי קלסי המתאר פתיחה של שוק כלכלי לסחר בין-לאומי. בעזרת מודל זה אפשר יהיה לנתח פתיחה של כל ענף כלכלי לסחר בין-לאומי. אנו נשתמש במודל זה כדי לתאר את שוק כרטיסי השחקן של הכדורגלנים בארץ. בחרנו במודל כלכלי הממקד את שאלת המחקר בפתיחת שוק הכדורגלנים בארץ משנת 1989 (עד אז היה המשק סגור), לסחר בין-לאומי ובהתרת ייבוא של כדורגלנים זרים.

ברור שהמודל מתאר רק את המשתנה האנדוגני של פתיחת השוק לסחר, אולם המציאות מורכבת ממשתנים רבים אחרים (אקסוגניים), המשפיעים גם הם על השוק ועל מחיר כרטיסי השחקן (דיון בזעזועים החיצוניים נביא בהמשך).

כדי להתאים את המודל לאופי הייחודי של שוק ההעברות של הכדורגלנים נניח כמה הנחות יסוד:

1. **שוק ההעברות הוא שוק משוכלל ותחרותי** ויש בו **אינפורמציה מלאה** לכל הצדדים. הנחה זו אינה עומדת ממש במבחן המציאות, כיוון שיש אי-ודאות תמידית בעניין התפוקה העתידית של השחקן הנמכר, ולכן גם המועדון הקונה וגם המועדון המוכר סובלים מחוסר אינפורמציה.
2. **שחקני הכדורגל הם הומוגניים**, כלומר כרטיס השחקן הוא מוצר הומוגני ושווה. כמובן שגם הנחה זו אינה עומדת במבחן המציאות, אך היא הכרחית להבנתו של המודל. אפשר לדמות את מחיר כרטיס השחקן במודל למחיר **הממוצע** של כרטיסי השחקן שיש בשוק.
3. **הקבוצות פועלות כפירמות הממקסמות רווח**. הנחה זו היא הנחה חזקה העומדת במבחן המציאות, במיוחד לאחר כניסתם של אנשי עסקים לענף.
4. **הביקוש לשחקנים יורד משמאל לימין**.

כשהמחיר הממוצע של כרטיס שחקן הוא גבוה, הביקוש יהיה נמוך ומספר ההעברות יהיה קטן. ככול שמחיר כרטיס השחקן יורד, גם הביקוש וגם מספר ההעברות יגדלו. ההיגיון הכלכלי העומד בבסיס הנחה זו הוא התועלת השולית הפוחתת של השחקנים בקבוצה.

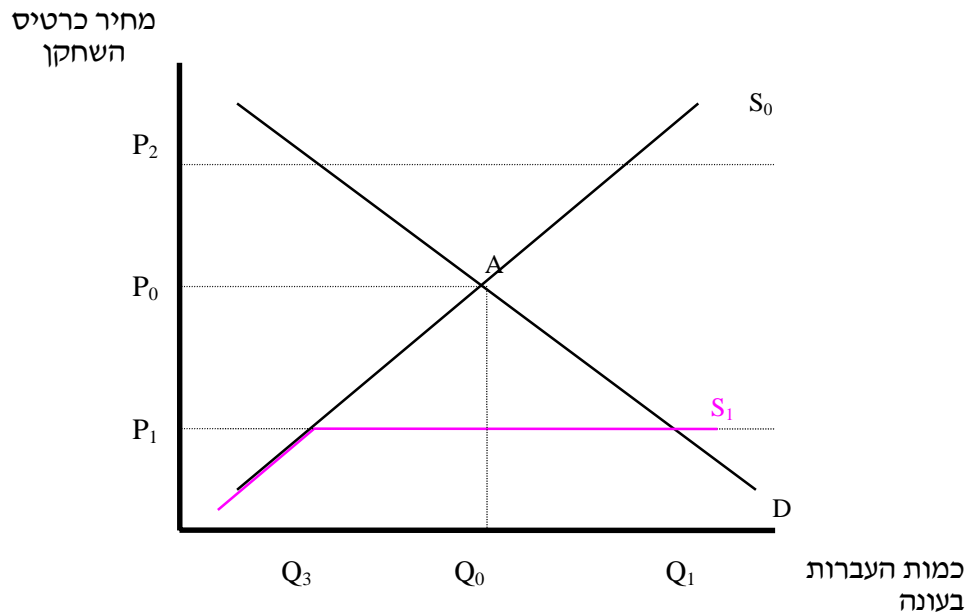
5. היצע השחקנים עולה משמאל לימין.

כשהמחיר הממוצע של כרטיס שחקן הוא נמוך, בעל כרטיסי השחקן (בעלי הקבוצות) מוכנים למכור מעט שחקנים. ככול שהמחיר עולה יציע בעל הכרטיסים יותר שחקנים למכירה. ההיגיון הכלכלי העומד בבסיס הנחה זו הוא כי העלות השולית במכירת שחקנים עולה עם הכמות.

6. בנקודת המוצא מניח המודל משק סגור לסחר בין-לאומי.

במציאות אמנם יש ייצוא של שחקנים ישראלים לחו"ל, אך הוא זניח. (בשנת 1989/90 עמד הייצוא הישראלי לחו"ל על שני כדורגלנים בלבד: רוני רוזנטל ואלי אוחנה).

ציור 1. שוק כרטיסי השחקן בישראל

נקודת מוצא: המשק סגור לייבוא (עד עונת 1989/90).

שיווי משקל בין מחיר כרטיס השחקן לבין מספר השחקנים המועברים נמצא בנקודה $A(P_0, Q_0)$.

Q_0 מייצג את מספר השחקנים שעברו בעונה, P_0 מייצג את המחיר הממוצע עבור כרטיס שחקן.

כעת נפתח את המשק לסחר בין-לאומי.

מצב א': ייבוא שחקנים זרים

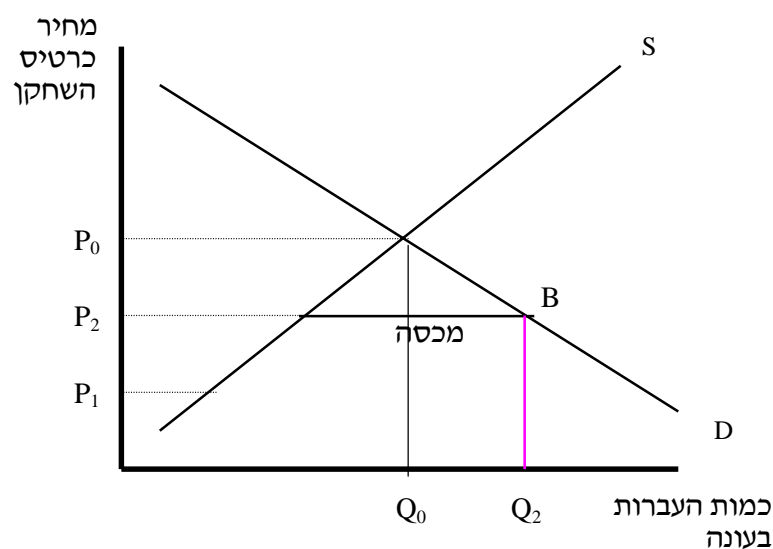
אם המחיר העולמי הממוצע של כרטיס השחקן הוא P_1 , כלומר נמוך ממחיר שיווי משקל (P_0) בישראל, אזי פתיחת המשק למסחר תגרום למחירים בארץ לרדת לרמת המחירים העולמית. הירידה במחיר תגרום לעלייה בביקוש לשחקנים ויהיה ייבוא של שחקנים. הייבוא יגרום לעלייה בכמות העברות בשוק הכדורגלנים עד ל- Q_1 . במצב זה סך ההעברות המקומיות של שחקנים מקומיים יפחת ל- Q_3 , ואת שאר הביקוש ימלאו שחקנים זרים מחו"ל. עקומת ההיצע החדשה תהייה עקומת S_1 .

מצב ב': ייצוא שחקנים מקומיים

אם המחיר העולמי הממוצע של כרטיס שחקן הוא P_2 , כלומר גבוה ממחיר שווי המשקל בישראל, אזי פתיחת המשק לסחר בין-לאומי תגרום למחירים בארץ לעלות ותביא לייצוא שחקנים ישראלים במחיר הגבוה ממחיר P_0 .
אנו לא נדון במצב זה מכיוון שאינו רלוונטי לשאלת המחקר שאנו עוסקים בה, ולאמתו של דבר הוא המצב שהיה קיים קודם לכן.

למרות החלטת ההתאחדות לכדורגל להתיר ייבוא של שחקנים זרים, הוגבל הייבוא לשני שחקנים זרים לקבוצה. זהו מצב של מכסה (Quota) ונציג אותו במודל.

ציור 2. שוק כרטיסי השחקן בישראל (מכסות)

כפי שכבר ראינו פתיחת המשק לסחר בין-לאומי במצב שבו המחיר העולמי נמוך מהמחיר בארץ יוביל לייבוא.

כאשר תקנה מנהלית מגבילה את הייבוא באמצעות מכסה, שווי משקל יתקיים במחיר (P_2) הגבוה מהמחיר העולמי (P_1) אך נמוך מהמחיר המקורי (P_0).

נקודת שווי המשקל החדשה תהיה בנקודה $B(P_2, Q_2)$. אנו רואים כי גם במצב שבו תהיה מכסת ייבוא, המחיר הממוצע של כרטיס השחקן ירד ומספר ההעברות יגדל. כל זאת לעומת המצב ההתחלתי שבו המשק סגור.¹⁵

בפרק הבא נתאר את שוק הכדורגלנים הישראלי בשנים 1988-1996 ונבדוק אם המודל מנבא נכונה את המצב בשנים אלה.

נקודת המוצא של הפרק הבא תהיה תיאור שוק ההעברות לכדורגלנים בתקופה שלפני הפתיחה לסחר שהוא לפי המודל מצב של משק סגור. בחלקו השני של הפרק נתאר את השוק לאחר פתיחתו לייבוא ונבדוק אם המחיר הממוצע של כרטיסי השחקן הזרים היה באמת נמוך מהמחיר המקומי, כמו שמנבא המודל. בחלק האחרון של הפרק נעסוק במשתנים אקסוגניים, שלא נמצאים במודל, ובתרומתם לשוק ההעברות של הכדורגלנים בישראל.

5. בדיקת השערות המחקר

בפרק זה נדון בהשערות המחקר כפי שהוצגו במבוא. הדיון הוא לאור המודל שהצגנו בפרק הקודם בשימוש בנתונים אמפיריים והיסטוריים הלקוחים מעיתונות הספורט. לנוחות הדיון נחזור שוב על השערות המחקר:

1. פתיחת שוק הכדורגלנים בארץ לסחר בין-לאומי הביאה לייבוא של שחקנים זרים. המחיר הממוצע של כרטיסי השחקן הזרים היה נמוך מהמחיר הממוצע של כרטיסי השחקן הישראליים.
2. פתיחת השוק לסחר בין-לאומי וייבוא שחקנים זרים הביא את שוק ההעברות לנקודת שיווי משקל חדשה, שבה המחיר הממוצע החדש של כרטיס שחקן הוא נמוך מן המחיר המקורי.

נקודת המוצא: שוק העברות של הכדורגלנים לפני עונת 1989/90.

שוק הכדורגלנים הישראלי הוא שוק סגור שאפשר לסחור בו אך ורק בשחקנים ישראלים או יהודים שעלו ארצה. במצב זה היצע השחקנים שעמד בפני הקבוצות היה מצומצם מאוד ולמנהלי הקבוצות נוצר מרחב תמרון דל ביותר ברכישת שחקנים.

שוק זה אופיין במספר קטן של "כוכבים" שכרטיס השחקן שלהם תומחר במחיר גבוה.

Walter Nicholson., Microeconomic Theory: Basic Principles and Extensions,¹⁵
(Philadelphia: The Dryden Press, 1995), pp. 496-498

להלן כמה דוגמאות :

דניאל בריאלובסקי נקנה ב- \$250,000 על ידי מכבי חיפה מקבוצת בוקה ג'וניורס.¹⁶
 משה אייזנברג נקנה על ידי הפועל רמת גן ב- \$100,000 מבני יהודה תל אביב.¹⁷
 כרטיס השחקן של ניר קלינגר תומחר ב- \$120,000 בחוזה שלו עם מכבי חיפה.¹⁸
 כך נגררו מחירי שאר כרטיסי השחקנים כלפי מעלה. באותה התקופה ניהול קבוצות הכדורגל היה בידי המרכזים הספורטיביים, והדבר פגע ביעילות תפקוד הקבוצות.
 תקציבי הקבוצות בתקופה זו מראים על תקציבים נמוכים יחסית ומכירת כרטיסים דלילה מאוד. למרות שהכדורגל הוא הספורט הפופולרי בישראל, לא זכו הקבוצות לתמיכה כספית נאותה ממכירת כרטיסים ומתמלוגי שידורים.
 בעונת 1987/88 הכנסות כל הקבוצות ממכירת כרטיסים (363,925 כרטיסים בסך הכול) הייתה 6.8 מיליוני שקלים בלבד.
 בעונת 1988/89 הכנסות כל הקבוצות ממכירת כרטיסים (348,740 כרטיסים בסך הכול) הייתה 6.6 מיליוני שקלים (נתון זה מצביע על הקיפאון המתמשך בענף, במיוחד כשמניחים אינפלציה בשיעור של 20% בשנה).¹⁹
 בעונת 1988/89 תקציב מכבי חיפה שהיא מהקבוצות העשירות בליגה היה כמיליון דולר בלבד,²⁰ כשמתוכם הכנסות הקבוצה ממכירת כרטיסים הייתה כ- 859,963 שקלים.
 בעונה זו תקציב הפועל תל אביב היה כ- 1.2 מיליון דולר,²¹ ומתוכם הכנסות הקבוצה ממכירת כרטיסים הייתה 616,000 שקלים (ראו נספח 2 : טבלת מכירת כרטיסים מעונת 1988/89).
 בעונת 1988/89 קיבלה כל קבוצה בליגה הלאומית כ- \$20,000 בלבד מרשות השידור על שידורי הרדיו והטלוויזיה מהמגרשים.²²
 הקבוצות הישראליות לא זכו להשתתף במפעלים האירופיים הנחשבים אלא במפעל האינטרנטו הזניח והלא-כדאי מבחינה כלכלית.
 לסיכום, עובדות אלה מראות כי הכדורגל הישראלי סבל מבעיות רבות, מניהול חובבני ומשוק העברות קטן.

¹⁶ הארץ, מדור הספורט, 5/8/1988.

¹⁷ הארץ, מדור הספורט, 1/8/1988.

¹⁸ ידיעות אחרונות, מדור הספורט, 2/8/1989.

¹⁹ ידיעות אחרונות, מדור הספורט, 4/6/1989.

²⁰ הארץ, מדור הספורט, 20/7/1988.

²¹ הארץ, מדור הספורט, 9/8/1988.

²² ידיעות אחרונות, מדור הספורט, 18/7/1989.

בעונת 1989/90 נפתח שוק ההעברות של הכדורגלנים לסחר בין-לאומי והותר ייבוא של שני שחקנים זרים לכל קבוצה. בעונה זו שותפו כ-22 שחקנים זרים בליגה הלאומית וכ-3 קבוצות בלבד הסתפקו בהחתמת שחקן זר אחד (ראו נספח 3 : רשימת הכדורגלנים הזרים בעונה זו).²³

רוב השחקנים הזרים שהגיעו לארץ היו ממדינות דרום אמריקה ומזרח אירופה, מקומות שבהם השתכר כדורגלן הרבה פחות מאשר שחקן במעמדו בישראל.

בשנים הראשונות לפתיחת השוק, עלות כרטיס השחקן של רוב השחקנים נע בין \$20,000-\$30,000 בלבד, מחירים הנמוכים בהרבה מהמחיר של כרטיסי השחקן הישראלים.²⁴ להלן כמה דוגמאות משנים 1993-1989 :

כרטיסו של יז'י ויאס נקנה על ידי הפועל כפר סבא ב-\$30,000.²⁵

כרטיסו של אלחננדו מרטין קינג נקנה על ידי מכבי תל אביב ב-\$40,000.²⁶

השחקנים הזרים הבכירים והמוצלחים יותר שהגיעו לישראל נקנו בסכומים נמוכים יחסית למחירו הממוצע של כרטיס שחקן ישראלי, סכומים שנעו סביב ה-\$50,000. להלן עוד כמה דוגמאות :

אנדרה באל נקנה על ידי מכבי תל אביב לעונת 1990/91 ב-\$50,000.²⁷

ויקטור צ'אנוב הושאל מדינמו קייב תמורת \$25,000 לעונה ולאחר שנתיים כרטיס השחקן שלו הועבר למכבי חיפה (\$50,000 בסך הכול).²⁸

מכבי תל אביב שילמה לדינמו קייב \$60,000 עבור כרטיס השחקן של אלכסנדר "שורה" אוברוב וזאת נוסף על \$40,000 דמי השאלה לעונת 1991.²⁹

סרגיי טריטראק נקנה על ידי בית"ר ירושלים ב-\$80,000.³⁰

לעומתם, אם נבחן את מחירי הכרטיסים של השחקנים הישראלים באותה תקופה נגלה מציאות שונה לחלוטין. שחקנים ישראלים בכירים המקבילים ברמתם לשחקנים הזרים שהוזכרו לעיל תומחרו במחירים גבוהים בהרבה מעמיתיהם הזרים, מחירים שנעו בסביבות ה-\$150,000. להלן כמה דוגמאות משנים 1989-1993 :

רונן חרזי נקנה על ידי בית"ר ירושלים ב-\$205,000 מקבוצת הפועל רמת גן.³¹

חזי שירזי נקנה על ידי הפועל תל אביב ב-\$100,000 מקבוצת בני יהודה תל אביב.³²

²³ ידיעות אחרונות, מדור הספורט, 3/6/1990.

²⁴ הארץ, מדור הספורט, 1/8/1989.

²⁵ ידיעות אחרונות, מדור הספורט, 10/6/1990.

²⁶ ידיעות אחרונות, מדור הספורט, 11/6/1990.

²⁷ ידיעות אחרונות, מדור הספורט, 11/6/1991.

²⁸ ידיעות אחרונות, מדור הספורט, 27/6/1992.

²⁹ ידיעות אחרונות, מדור הספורט, 21/5/1992.

³⁰ ידיעות אחרונות, מדור הספורט, 18/6/1993.

³¹ ידיעות אחרונות, מדור הספורט, 11/6/1993.

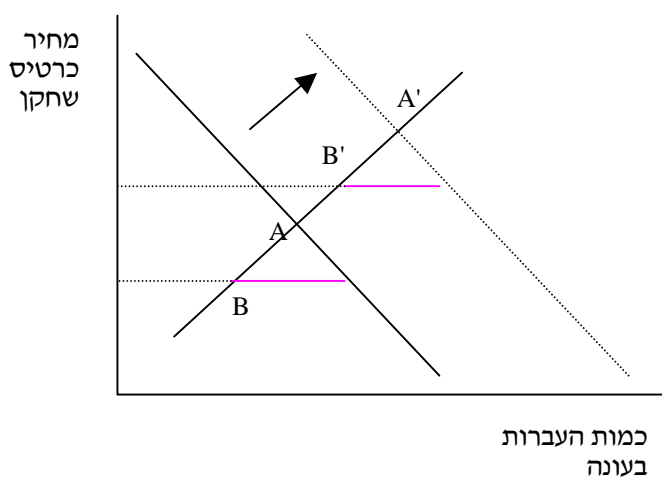
אלון חזן נקנה על ידי מכבי חיפה תמורת \$175,000 מהפועל אשדוד.³³
 אלון מזרחי נקנה על ידי מכבי חיפה תמורת \$200,000.³⁴ (ראו נספח 4: רשימה נוספת של העברות של שחקנים ישראלים בשנים 1989 - 1993).

נתונים אלה מלמדים כי אכן בשנים הראשונות לפתיחת שוק הכדורגלנים לסחר בין-לאומי, החל ייבוא של כדורגלנים זרים, המחיר הממוצע של כדורגלנים זרים היה נמוך בהרבה ממחיר עמיתיהם הישראלים. הבחנה זו נכונה לכלל השחקנים אך ברורה יותר לשחקנים הבכירים.

גם בעונות שאחרי עונה זו נמשכה התופעה ביתר שאת. לחצים שהפעילו בעלי הקבוצות לשינוי מכסת השחקנים הזרים המותרת נשאו פרי והביאו בשנת 1993 את משרד הפנים וההתאחדות לכדורגל, לאשר את העלאת מספר השחקנים הזרים המותרים לשלושה שחקנים בכל קבוצה.

משנת 1994 הופיעו עוד פרמטרים כלכליים (הפרטת הקבוצות, מהפכת התקשורת בארץ וכניסת הקבוצות הישראליות לאירופה), שיצרו עלייה בביקוש לשחקנים מקומיים ושחקנים זרים, עלייה שהתבטאה בנסיקת מחירי כרטיסי השחקן בארץ, ונדון בה בהמשך.

ציור 3. עליה בביקוש לכרטיסי שחקן בשנים 1994 - 1996

שחקנים ישראלים: מעבר מ-A ל-A'

שחקנים זרים: מעבר מ-B ל-B'

למרות העלייה הכוללת במחיר כרטיסי השחקן של השחקנים הזרים ושל השחקנים המקומיים, ניתן לראות על פי הגרף כי נשמר הפער בין מחירו הממוצע של כרטיס שחקן ישראלי לבין מחירו של כרטיס שחקן זר. להלן כמה דוגמאות משנים 1994-1996:

³² ידיעות אחרונות, מדור הספורט, 5/7/1991.

³³ ידיעות אחרונות, מדור הספורט, 11/6/1993.

³⁴ ידיעות אחרונות, מדור הספורט, 14/6/1993.

שחקנים זרים:

- ³⁵. אולג קושלוק נקנה על ידי מכבי הרצליה תמורת \$100,000 מצרנומוריץ אודיסה.
³⁶. יורי מורוז נקנה על ידי בני יהודה תמורת \$80,000.
³⁷. לסלו צה נקנה על ידי בית"ר ים תמורת \$90,000.
³⁸. אולג נדודה נקנה על ידי מכבי הרצליה תמורת \$155,000 מספרטק מוסקבה.
 (ראו נספח 5: רשימה נוספת של העברות שחקנים זרים).

שחקנים מקומיים:

- ³⁹. עופר טלקר נקנה על ידי הפועל חיפה תמורת \$300,000 ממכבי אשדוד.
⁴⁰. אלון חלפון נקנה על ידי הפועל חיפה תמורת \$185,000 ממכבי נתניה.
⁴¹. חיים רביבו נקנה על ידי מכבי חיפה תמורת \$300,000.
⁴². רן חפיק נקנה על ידי עירוני אשדוד תמורת \$120,000 מצפרירים חולון.
⁴³. ראובן עטר נקנה על ידי הפועל חיפה תמורת \$550,000 ממכבי חיפה.
⁴⁴. יניב אברגיל נקנה על ידי בני יהודה תמורת \$100,000 מבית"ר תל אביב.
⁴⁵. עופר שטרית נקנה על ידי מכבי פתח תקוה תמורת \$200,000 ממכבי חיפה.

תופעה זו מעוררת תהיות, במיוחד כשמביאים בחשבון ששחקנים זרים בישראל נהנים מהטבות מס בתשלום המשכורת לעומת השחקנים הישראלים (ראו נספח 6: חוק מס ההכנסה על שחקנים זרים החל בשנת 1997).⁴⁶

עובדה זו יוצרת אפליה ברורה בין השחקנים הישראלים לשחקנים הזרים, מכיוון שמשכורת נטו של שחקן זר תהיה גבוהה ממשכורת נטו של שחקן ישראלי, כשלשניהם אותה משכורת ברוטו. חוק זה מאפשר לבעלי הקבוצות להקצות סכומים גבוהים יותר לרכישת כרטיסי שחקן זרים מכיוון שהם יכולים לשלם משכורות ברוטו נמוכות יותר לשחקנים זרים, הנהנים מהקלות מס.

³⁵ ידיעות אחרונות, מדור הספורט, 13/7/1994.

³⁶ ידיעות אחרונות, מדור הספורט, 19/6/1995.

³⁷ ידיעות אחרונות, מדור הספורט, 16/7/1995.

³⁸ ידיעות אחרונות, מדור הספורט, 23/6/1996.

³⁹ ידיעות אחרונות, מדור הספורט, 12/7/1994.

⁴⁰ ידיעות אחרונות, מדור הספורט, 13/7/1994.

⁴¹ ידיעות אחרונות, מדור הספורט, 31/7/1994.

⁴² ידיעות אחרונות, מדור הספורט, 25/7/1994.

⁴³ ידיעות אחרונות, מדור הספורט, 27/7/1994.

⁴⁴ ידיעות אחרונות, מדור הספורט, 25/7/1996.

⁴⁵ ידיעות אחרונות, מדור הספורט, 11/7/1996.

⁴⁶ אופק יצחק, הספורט בישראל 2000, (תל אביב, הוצאת המכון הישראלי למנהל ספורט, ידיעות

אחרונות ידיעות אחרונות, מדור הספורט, ת, 2000), ע' 369.

כפי שמראים הנתונים למרות אפליה זו לא ניצלו בעלי הקבוצות את האפשרות להקצות סכומים גבוהים לרכישת שחקנים זרים.

ההשערה הראשונה שפתיחת שוק הכדורגלנים לסחר בין-לאומי תוביל לייבוא של שחקנים זרים - נכונה.

הטענה כי מחיר כרטיס שחקן ממוצע של השחקנים הזרים נמוך ממחיר כרטיס שחקן ממוצע של השחקנים המקומיים - נכונה אף היא.

ההשערה השנייה המנבאת כי מחיר כרטיס השחקן של הכדורגלנים הישראלים ירד בעקבות הייבוא, וייווצר שווי משקל חדש במחיר נמוך יותר אינה עומדת במבחן המציאות. מחירי כרטיסי השחקן של השחקנים הישראלים נשארו גבוהים בשנים הראשונות לאחר פתיחת השוק ואף עלו (תופעה זו נמשכת עד היום). ההסבר לכך הוא שההחלטה לפתוח את השוק לייבוא הייתה במגבלה של מכסה. בשנים הראשונות לאחר פתיחת הסחר היו רשאיות הקבוצות להביא אך ורק שני שחקנים זרים לכל קבוצה. אם לא הייתה מכסה לשני שחקנים זרים וניתן היה לייבא שחקנים זרים ללא הגבלה היו בעלי הקבוצות רוכשים אך ורק שחקנים זרים זולים, ובעלי הכרטיסים של השחקנים הישראלים היו חייבים למתן את דרישותיהם ולהשתוות למחיר כרטיסי השחקן של הכדורגלנים הזרים (זהו מצב א' לפי המודל הקלסי).

מצב שווי המשקל של מודל עם מכסה אינו קיים במציאות משום שהחלטת ההתאחדות להתיר ייבוא של שני שחקנים זרים בלבד לא הצליחה להשפיע על בעלי כרטיסי השחקן הישראלים להוריד את מחיר כרטיס השחקן שבידם.

בעלי הקבוצות רצו להרחיב את מספר השחקנים הזרים כדי שנוסף על הוזלת כלל עלויות קניית השחקנים יהיה גם לחץ עקיף על בעלי הכרטיסים של השחקנים המקומיים להוזיל את מחיר כרטיסי השחקן שבידם (כלומר כל השחקנים יהיו זולים יותר). לאורך השנים פעלו בעלי הקבוצות במרץ להרחיב את המכסה. אולם, גם התרת ייבוא של שלושה שחקנים זרים לקראת אמצע שנות התשעים וייבוא של ארבעה וחמישה שחקנים זרים בסוף שנות התשעים לא הביאו לירידה המיוחלת. בשוק ללא השפעות חיצוניות ייתכן כי הגדלת המכסה משניים לשלושה שחקנים (ויותר), הגדלת מכסה שאכן הייתה לאורך השנים, הייתה מביאה לירידה המיוחלת והמודל הכלכלי התאורטי היה מנבא נכונה את המציאות. אולם שוק כרטיסי השחקן בישראל, כמו שווקים אחרים, אינו נקי מהשפעות חיצוניות.

ההשפעות החיצוניות (אקסוגניות) של עליית מחירי כרטיסי השחקן נגרמה עקב כמה משתנים חיצוניים:

1. מהפכת התקשורת

בעונת המשחקים 1993/94 חלה מהפכה בשידורי משחקי הכדורגל במדינת ישראל. הטלוויזיה הכללית החליטה להעביר 39 שידורים ישירים של משחקי הליגה הלאומית. עסקה זו העניקה

לקבוצות הביתיות שאת משחקהן שידר הערוץ הראשון תוספת תקציבית נאה בסך של \$50,000 לכל משחק.

עסקה זו הגדילה את הכנסותיהן של הקבוצות האטרקטיביות כמו בית"ר ירושלים, מכבי תל אביב ומכבי חיפה במאות אלפי דולרים בשנה.

גם השידורים הישירים העלו עלייה של ממש את הכנסות הקבוצות מספונסרים ומשילוט במגרשים, כיוון שתמורת חשיפה בשידור חי יכולות הקבוצות לדרוש סכומים גבוהים יותר מנותני החסויות.⁴⁷

ב- 18/5/1994 הושלמה המהפכה כשהערוץ השני קנה את הזיכיון לשידורי הליגה הלאומית בכדורגל לשלוש שנים ב-51 מליון שקלים (5 מליון דולרים לעונה). שווי עסקה זו לקבוצות הכדורגל של הליגה הלאומית היה \$350,000 לכל קבוצה תמורת השידורים לעונה אחת, פי 2.5 ממה שקיבלו עד כה.⁴⁸ בהשוואה לעונת 1988/89, עונה שבה זכתה כל קבוצה לסכום של \$20,000 בלבד, הרי שעסקת הערוץ השני מהווה גידול של 1,750% בהכנסות הקבוצות מתמלוגי שידורים.

מהפכת התקשורת הייתה גורם מכריע בעליית מחירי כרטיסי השחקן, הן בחשיפה הפתאומית שזכו לה השחקנים והן בגידול כוח הקנייה של בעלי הקבוצות שקיבלו סכומים נכבדים מערוצי הטלוויזיה.

2. ניהול מקצועני

כפי שכבר הזכרנו ניהול קבוצות הכדורגל היה בידי המרכזים הספורטיביים שמינו אנשי מנגנון לניהול הקבוצות. לניהול זה היו חולשות רבות ולא היה ביכולתו לשמור ולנהל תקציב ללא גירעונות.

הגירעונות הגדולים שהגיעו אליהן הקבוצות חייבו את המרכזים להתחיל **בתהליך הפרטה**.

אנשי עסקים בעלי יכולות פיננסיות לא מוכרות לכדורגל הישראלי, ובעלי רצון עז לזכות בהישגים ספורטיביים מהירים, הביאו את שוק הכדורגלנים לשיאים חדשים, ומחירי השחקנים הלכו וטיפסו מעלה מעלה.

הסנונית הראשונה לתהליך ההפרטה היה יעקב שחר במכבי חיפה. בעונת 1992 נכנס שחר לניהול מכבי חיפה ובינואר 1993 רכש את הקבוצה ממרכז מכבי תמורת ארבעה מליון שקלים.⁴⁹ יעקב שחר הוא "טייקון" עסקים בקנה מידה ישראלי, בבעלותו חברת 'מאיר' יבואנית מכוניות וולוו והונדה שמחזור המכירות שלה בשנת 1993 נאמד ב 280 מליון דולר. עם כניסתו למועדון הזרים שחר כ- \$400,000 לטובת רכש חדש לקבוצה.⁵⁰

⁴⁷ ידיעות אחרונות, מדור הספורט, 28/6/1993.

⁴⁸ ידיעות אחרונות, מדור הספורט, 18/5/1994.

⁴⁹ הארץ, מדור הספורט, 9/7/2000.

⁵⁰ ידיעות אחרונות, מדור הספורט, 27/6/1993.

מיד אחריו הצטרפו למועדון המכובד של בעלי קבוצות כדורגל בישראל עוד אנשי עסקים: רובי שפירא ז"ל בהפועל חיפה, לוני הרשיקוביץ (בעל חברת ישפאר) במכבי תל אביב, מושיק תאומים, רפי עגיב ויורם אורנשטיין בהפועל תל אביב והקבלן גד זאבי בבית"ר ירושלים.

3. הכניסה לאירופה

עד לעונת 1992 שיחקו הקבוצות הישראליות הבכירות במפעל האינטרטוטו, מפעל לא כדאי מבחינה כלכלית. בעונת 1992 הוגרלו, לראשונה, קבוצות ישראליות למפעל אירופאי חשוב, גביע אופ"א. השתתפות במפעל זה הייתה קפיצת מדרגה לכדורגל הישראלי הן מבחינה ספורטיבית הן מבחינה כלכלית. כל מעבר של שלב בגביע אופ"א נאמד במאות אלפי דולרים (זכויות שידור בארץ ובחו"ל ומענקים של התאחדות הכדורגל האירופאית).

החשיפה של הכדורגלן הישראלי במפעלים אירופאים ותוספות התקציב הנאות שזכו להן הקבוצות הישראליות (במונחים ישראלים), עזרו לעליית מחירי כרטיסי השחקן לאורך שנות התשעים.

גם הגעתם של השחקנים הזרים יצרה תחושה של שיפור איכותי במשחק והאטרקטיביות של הענף בעיני הצופים עלתה. בעונת 1988/89 נמכרו כ- 348,740 כרטיסים למשחקי הליגה הלאומית ואילו בעונת 1992/93 נמכרו כ- 558,076 כרטיסים, עלייה של כ- 60%. גורמים אלה חברו לתחושת "הכפר הגלובלי" שפשטה בישראל במהלך שנות התשעים הגדילו את פופולריות הענף ותרמו להתפשטותו לכל פינה בארץ.

ניתוח באמצעות המודל לא מביא בחשבון את שלושת הזעזועים החיצוניים הללו: מהפכת התקשורת, ניהול מקצועני וכניסה לאירופה. משתנים אלה משנים את מיקום עקומת הביקוש כלפי מעלה ומביאים את שוק הכדורגלנים לנקודת שיווי משקל חדשה, במקום גבוה יותר ממה שנחזה במודל (לפי ההשערה השנייה).

לשלושת המשתנים האלה השפעות עקיפות רבות על שוק הכדורגלנים. שחקן כדורגל הוא לא רק גורם יצור הנמדד על פי תרומתו השולית אלא נכס בר-השקעה היכול להשתבח עם הזמן. המהפכות שעבר הכדורגל הישראלי במהלך שנות התשעים הגבירו את המודעות והפכו את שוק הכדורגלנים לא רק לשוק שמוכרים וקונים בו גורמי יצור, אלא לשוק שמחפשים בו "מציאות" ומוכנים לשלם סכומי עתק תמורת שחקנים צעירים ומבטיחים.

5. סיכום ומסקנות

מודלים כלכליים משמשים אותנו החוקרים כדי לפשט את המציאות המורכבת. המודל הכלכלי שהשתמשנו בו בעבודה זו אינו כולל את כל המרכיבים הקיימים במציאות, אך באמצעות ניתוח שיטתי של המתרחש בשוק העברות של הכדורגלנים אפשר להגיע לכמה מסקנות ותובנות שלולא השימוש במודל הכלכלי לא היו מובנות לנו.

היתרון בשימוש במודל תאורטי הוא האפשרות להבין מדוע התרחשו, או לא התרחשו, תופעות כלכליות ולא להסתפק רק בתיאורן.

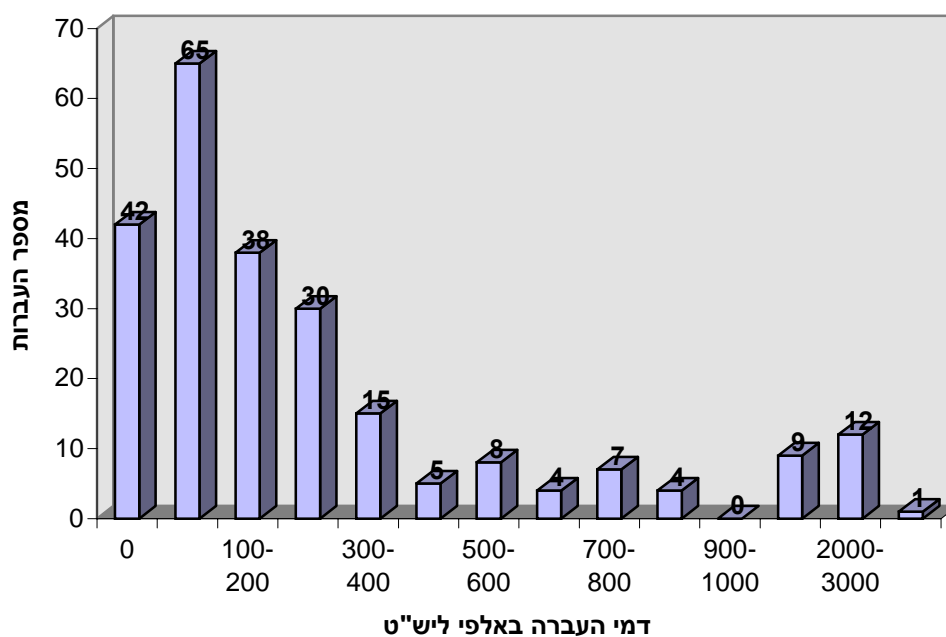
המציאות בשוק הכדורגלנים הישראלי היא שלמרות ייבוא השחקנים הזרים לא ירדו מחירי השחקנים המקומיים. המודל מאפשר לנו להבין כי למכסה על ייבוא השחקנים הזרים הייתה השפעה של ממש והיא זו שמנעה ירידה של מחירי כרטיסי השחקן.

מכיוון שהמודל לא הצליח לספק את ההסבר השלם לתופעה הכלכלית, חיפשנו גורמים חיצוניים שיסבירו את עליית מחיר כרטיסי השחקן הישראליים. לדעתנו שלושת הגורמים: מהפכת התקשורת, ניהול מקצועני וכניסה לאירופה, הם הגורמים ששינו לחלוטין את נקודת שיווי המשקל של השוק והעלו את מחיר כרטיסי השחקן הישראליים.

במהלך העבודה התעוררו עוד כמה שאלות, להלן כמה מהן:

- ♦ מהו מספר השחקנים זרים המינימלי, מבחינה תאורטית, שהיה מצליח להוריד את מחירי כרטיסי השחקן המקומיים?
  - ♦ האם שוק העברות חופשי, ללא מגבלות מנהלתיות, יכול להתקיים, ובד בבד לשמור על רמת עניין גבוהה במשחק?
  - ♦ האם בעידן הכדורגל המודרני והמקצועני שמחירי השחקנים מרקיעים לשחקים חדשים מדי יום, הפך השחקן מגורם יצור שנותן תפוקה, לנכס כלכלי המכפיל ומשלש את ערכו מדי שנה?
- שאלות אלה ואחרות יכולות להיות בסיס להמשך המחקר לנו ולחוקרים אחרים שענף הכדורגל קרוב ללבם.

נספח 1:
נתוני המקור של המחקר

נספח 2:

טבלת מכירת כרטיסים לעונת 1988/89 בשקלים*

קבוצה	כמות כרטיסים	הכנסה ברוטו
מכבי תל אביב	53,788	1,112,402
בית"ר תל אביב		
בית"ר ירושלים	50,857	998,859
שמשון תל אביב		
מכבי חיפה	46,825	859,963
הפועל תל אביב	29,858	616,003
מכבי נתניה	29,195	540,134
הפועל באר שבע	27,331	412,859
הפועל טבריה	21,940	413,329
הפועל ירושלים	21,191	419,105
בני יהודה	19,864	431,740
צפרירים חולון	19,160	342,995
הפועל פתח תקוה	14,800	273,212
הפועל כפר סבא	13,675	190,323
סך הכול	348,740	6,610,993

* (ידיעות אחרונות 4/6/1989)

נספח 3:

רשימת 22 הכדורגלנים הזרים ששותפו בליגה הלאומית בעונת 1989/90

1. יזיי קפיאס (הפועל כפר סבא)
2. אוסקר גראה (הפועל כפר סבא)
3. חיררדו גונזלס (בני יהודה)
4. גוסטבו קרנקו (הפועל ירושלים)
5. אלחננדו מרטין קינג (מכבי תל אביב)
6. פיטר קרגיל (מכבי נתניה)
7. ולאדימיר לאלוב (הפועל רמת גן)
8. יזיי ויאס (הפועל כפר סבא)
9. דילי ואלדז (בית"ר תל אביב)
10. אטנס פאשב (בית"ר ירושלים)
11. אמיל וולב (הפועל רמת גן)
12. גורס אגויב (בית"ר ירושלים)
13. אריק חרוליקן (מכבי חיפה)
14. כריסטיאן גואטה (שמשון תל אביב)
15. קלאודיו דיקסטררה (הפועל באר שבע)
16. רובן פליאנו (בית"ר תל אביב)
17. סטאטיס בראנוסקס (הפועל פתח תקוה)
18. ריקרדו קאניוצה (הפועל באר שבע)
19. סילביו ז'ונגר (שמשון תל אביב)
20. חורחה מורה (הפועל ירושלים)
21. ולקיר סילבה (מכבי תל אביב)
22. דרין קילי (מכבי נתניה)

נספח 4:**מכירת שחקנים בשנים 1990-1993**

רונן חרזי ב-	\$205,000
אלון מזרחי ב-	\$200,000
רפי כהן ב-	\$195,000
אלון חזן ב-	\$175,000
חזי שירזי ב-	\$100,000
אלון חרזי ב-	\$80,000
רוני לוי ב-	\$70,000
שי הולצמן ב-	\$60,000
משה גלאם ב-	\$60,000
מוטי איווניר ב-	\$60,000
אופיר שמואלי ב-	\$50,000
נג'ואן גרייב ב-	\$40,000

נספח 5:**העברות שחקנים זרים בשנים 1994-1996**

יורי קלטבינסב נקנה על ידי עירוני ראשון לציון מדינמו מוסקבה תמורת	\$150,000
אלכסנדר סילוס נקנה על ידי הפועל פתח תקוה תמורת	\$90,000
גאנדי גרישין נקנה על ידי בני יהודה מטורפדו מוסקבה תמורת	\$75,000
אלכסנדר זידקוב נקנה על ידי צפרירים חולון ממודלינג (אוסטריה) תמורת	\$80,000
ג'ורג ובר נקנה על ידי הפועל חיפה תמורת	\$150,000
קלאודיו קאהימי נקנה על ידי מכבי הרצליה תמורת	\$120,000
ויקטור מורוז נקנה על ידי מכבי תל אביב מדינמו קייב תמורת	\$250,000
סרגיי גרסימץ נקנה על ידי בני יהודה תמורת	\$120,000
סיאד חלילוביץ נקנה על ידי הפועל באר שבע מויאדוליד תמורת	\$280,000

נספח 6:

תקנות מס על שכר לשחקנים זרים

בתוקף סמכותי לפי סעיף 75א לפקודת מס ההכנסה, התשכ"א (1961) ובאישור ועדת הכספים של הכנסת, אני מתקין תקנות אלה :

1. ספורטאי חוץ זכאי לנקות מן הכנסתו מעיסוק בספורט את ההוצאות האלה :
  - (1) סכום שהוציא בעד לינה או דמי שכירות ששילם בעד דירה ששכר בישראל, ובלבד שהגיש מסמכים וקבלות לעימות אותן הוצאות להנחת דעתו של פקיד השומה.
  - (2) סכום שלא יעלה על 230 שקלים חדשים, שהוציא בעד ארוחות בשל כל יום שהייה בישראל.

3. על הכנסתו החייבת של ספורטאי חוץ מעיסוק ספורט יחול מס בשיעור של 25%, במקום השיעורים הקבועים בסעיף 121 לפקודה, והכנסה זו תחשב כשלב הגבוה ביותר בסולם הכנסתו החייבת.

תחילתן של תקנות אלה ביום א' בטבת התשנ"ז 1/1/1997.

שר האוצר : יעקב נאמן

ביבליוגרפיה

אופק יצחק, הספורט בישראל 2000, תל אביב: הוצאת המכון הישראלי למנהל ספורט, ידיעות אחרונות, 2000.

הארץ, מדור הספורט, 1988, 1989, 2000.

ידיעות אחרונות, מדור הספורט, 1988-1994.

Cairns F. and N. Jennett, The Economic of Professional Sport: A Survey of Theory and Evidence, *Journal of Economic Studies*, vol. 13, no. 1, (1986)

Carmichael Fiona, Forrest David and Simmons Robert “The Labor Market in Association Football: Who gets Transfer and for How Much?”, *Bulletin of Economic Research*, vol. 51, no. 2, (1999)

Carmichael F. and Thomas D., “Bargaining in The Transfer Marke: Theory and Evidence”, *Applied Economic*, vol. 25 ,(1993).

Nicholson Walter, *Microeconomic Theory: Basic Principles and extensions*, philadelphia: The Dryden Press, 1995.